

ПРОПОЗИЦІЇ
Міністерства юстиції України
до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України
щодо захисту громадян від негативних наслідків підвищення цін і тарифів
на житлово-комунальні послуги»,

внесеного народними депутатами України Королевською Н.Ю.,
Німченком В.І., Шуфричем Н.І., Павленком Ю.О., Загороднім Ю.І.,
Дунаєвим С.В., Іоффе Ю.Я., Качним О.С., Пономарьовим О.С., Солодом Ю.В.,
Кальцевим В.Ф.
(реєстр. № 3324 від 10.04.2019)

Міністерство юстиції України **не підтримує** проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту громадян від негативних наслідків підвищення цін і тарифів на житлово-комунальні послуги» (далі – проєкт Закону), яким, зокрема, пропонується встановити мораторій на примусове виселення із житла та примусове стягнення житла (житлових будинків, частин житлових будинків, квартир, кімнат у квартирах, кімнат, житлових секцій чи блоків у гуртожитках, інших жилих приміщень), що належить на праві приватної власності громадянам України, під час примусового виконання рішень судів щодо стягнення заборгованості за житлово-комунальні послуги.

У зв'язку з цим слід зазначити, що однією з умов розробки якісного проєкту нормативно-правового акта є дотримання принципу юридичної визначеності, що є складовою принципу верховенства права.

Принцип правової визначеності безпосередньо не закріплений у національному законодавстві, але його значущість для результативного правового регулювання підтверджується практикою Конституційного Суду України. Власне бачення правової визначеності Конституційний Суд України сформулював у Рішенні від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005 у справі про постійне користування земельними ділянками, в якому зазначається, що «із конституційних принципів рівності і справедливості випливає вимога визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі» (абзац другий підпункту 5.4 пункту 5 мотивувальної частини).

Принцип правової визначеності для обґрунтування своїх рішень використовує і Європейський суд з прав людини. Так, у справі «Гешмен і Герруп проти Сполученого Королівства» (рішення від 25 листопада 1999 року) Суд вказав, що однією з вимог, яка випливає зі словосполучення «встановлений законом», є передбачуваність. Норму не можна вважати «законом», якщо вона не сформульована достатньо чітко, що дає особі можливість керуватися цією нормою у своїх діях.

При цьому аналіз проєкту Закону свідчить про те, що його положення не відповідають принципу юридичної визначеності, ясності та недвозначності

правової норми, що не виключає необмеженості її трактування у правозастосовній практиці, а отже, не забезпечує однакове застосування норми.

Підпунктами 1, 2 пункту 1 розділу I проекту Закону пропонується виключити пункт 10 частини другої, пункт 2 частини третьої статті 7, частину першу статті 26 Закону України «Про житлово-комунальні послуги», якими регулюються питання нарахування пені у разі несвоєчасного здійснення платежів за житлово-комунальні послуги.

Водночас зазначаємо, що згідно з частиною третьою статті 2 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» норми цього Закону застосовуються з урахуванням особливостей, встановлених законами, що регулюють відносини у сферах постачання та розподілу електричної енергії і природного газу, постачання теплової енергії, централізованого постачання гарячої води, централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, поводження з побутовими відходами.

Так, частиною п'ятою статті 25 Закону України «Про теплопостачання» встановлено можливість нарахування споживачам пені у разі несвоєчасної сплати платежів за споживання теплової енергії за встановленими законодавством або договором розмірами.

Також слід звернути увагу на те, що пунктом 1 розділу I проекту Закону серед іншого пропонується звільнити від відповідальності за неналежне виконання договору споживачів комунальних послуг в частині сплати ними пені.

Водночас питання відповідальності виконавця комунальної послуги або управителя багатоквартирного будинку в частині сплати споживачу неустойки (штрафу, пені), залишається без уваги, що фактично ставить в нерівні умови учасників відповідних відносин.

Також слід звернути увагу на те, що пунктом 3 розділу I проекту Закону пропонується доповнити розділ VI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про житлово-комунальні послуги» пунктом 7¹ такого змісту:

«Встановити до 1 січня 2030 року мораторій на примусове виселення із житла та примусове стягнення житла (житлових будинків, частин житлових будинків, квартир, кімнат у квартирах, кімнат, житлових секцій чи блоків у гуртожитках, інших жилих приміщень), що належить на праві приватної власності громадянам України, під час примусового виконання рішень судів щодо стягнення заборгованості за житлово-комунальні послуги.

Встановити до 1 січня 2030 року мораторій на припинення/зупинення надання житлово-комунальних послуг громадянам України у разі їх неоплати або оплати не в повному обсязі.

Встановити до 1 січня 2030 року мораторій на примусове виселення громадян за несвоєчасну оплату житлово-комунальних послуг із жилих приміщень у будинках державного, громадського житлового фонду та житлового фонду соціального призначення.

Мораторій на примусове виселення із житла, примусове стягнення житла, припинення/зупинення надання житлово-комунальних послуг не поширюється на боржників, середньомісячний сукупний дохід сім'ї яких у розрахунку на місяць за попередній рік становить не менше п'ятикратного розміру прожиткового мінімуму для сім'ї.

Порядок обміну інформацією між центральними органами виконавчої влади і виконавцями житлово-комунальних послуг щодо отримання відомостей про доходи боржників та членів їх сімей встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Процедури примусового виселення із житла та примусового стягнення житла, що були розпочаті до набрання чинності цим Законом, підлягають припиненню.».

При цьому авторами проекту Закону не враховано, що статтею 129¹ Конституції України передбачено, що суд ухвалює рішення іменем України. Судове рішення є обов'язковим до виконання. Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку.

Порядок примусового виконання рішень судів визначений Законом України «Про виконавче провадження» (далі – Закон).

Водночас запропоновані пунктом 3 розділу I проекту Закону зміни не відповідають статті 129¹ Конституції України та не узгоджуються з положеннями Закону.

1. Щодо встановлення мораторію на примусове виселення із житла під час примусового виконання рішень судів щодо стягнення заборгованості за житлово-комунальні послуги

Частиною першою статті 18 Закону передбачено, що виконавець зобов'язаний вживати передбачених цим Законом заходів щодо примусового виконання рішень, неупереджено, ефективно, своєчасно і в повному обсязі вчиняти виконавчі дії.

Зазначаємо, що виконавець здійснює примусове виселення боржника виключно на підставі рішення суду про примусове виселення боржника.

Відповідно до положень статей 10, 18 Закону у виконавця під час примусового виконання судового рішення щодо стягнення заборгованості за житлово-комунальні послуги відсутні повноваження здійснювати примусове виселення боржника із житла.

У зв'язку з цим зазначаємо, що наразі примусове виселення боржників із житла під час примусового виконання рішень судів щодо стягнення заборгованості за житлово-комунальні послуги не здійснюється навіть у випадку звернення стягнення на житло боржника.

2. Щодо встановлення мораторію на примусове стягнення житла боржника під час примусового виконання рішень судів щодо стягнення заборгованості за житлово-комунальні послуги

Згідно зі статтею 10 Закону одним із заходів примусового виконання рішень є звернення стягнення на майно боржника, в тому числі на нерухоме майно.

Водночас виконавче провадження повинно здійснюватися з дотриманням засад, визначених статтею 2 Закону, зокрема, співмірності заходів примусового виконання рішень та обсягу вимог за рішенням.

Так, згідно з абзацом першим частини другої статті 48 Закону стягнення за виконавчими документами звертається в першу чергу на кошти боржника у національній та іноземній валютах, інші цінності, у тому числі на кошти на рахунках боржника у банках та інших фінансових установах.

У разі відсутності у боржника коштів та інших цінностей, достатніх для задоволення вимог стягувача, відповідно до частини п'ятої статті 48 Закону стягнення невідкладно звертається також на належне боржнику інше майно, крім майна, на яке згідно із законом не може бути накладено стягнення.

Водночас частиною сьомою статті 48 Закону передбачено, що якщо сума, що підлягає стягненню за виконавчим провадженням, не перевищує 20 розмірів мінімальної заробітної плати, звернення стягнення на єдине житло боржника та земельну ділянку, на якій розташоване таке житло, не здійснюється. У такому разі виконавець зобов'язаний вжити заходів для виконання рішення за рахунок іншого майна боржника. Таким чином, на сьогодні Законом вже передбачена відповідна гарантія захисту права людини на житло, яка впливає з Конституції України.

При цьому, враховуючи, що відповідно до статті 379 Цивільного кодексу України житлом фізичної особи є житловий будинок, квартира, інше приміщення, призначені та придатні для постійного проживання в них, то виконавець відповідно до запропонованих пунктом 3 розділу I проекту Закону положень не матиме право звертати стягнення на об'єкти житлової нерухомості боржника під час примусового виконання рішень судів щодо стягнення заборгованості за житлово-комунальні послуги, навіть, якщо боржник є власником декількох таких об'єктів. У зв'язку з цим наголошуємо, що відповідні положення проекту Закону сприятимуть ухиленню недобросовісними, заможними боржниками від виконання рішень судів щодо стягнення заборгованості за житлово-комунальні послуги, що в свою чергу призведе до порушення прав стягувачів та добросовісних користувачів житлово-комунальних послуг.

Окремо повідомляємо, що обмеження застосування відповідного мораторію, передбаченого абзацом п'ятим пункту 3 розділу I проекту Закону, не тільки не мінімізує негативний ефект від його впровадження, а навпаки, сприятиме зловживанням з боку боржника та виконавця.

3. Щодо надання виконавцеві повноважень обраховувати середньомісячний сукупний дохід сім'ї боржника

Повноваження виконавця під час примусового виконання рішень визначені Законом. Наразі Законом не надано виконавцеві повноваження здійснювати обраховування середньомісячного сукупного доходу сім'ї боржника.

Крім того, зазначаємо, що доступ виконавця до інформації про доходи членів сім'ї боржника ускладнений. Для отримання такої інформації необхідно звертатися до відповідних органів виключно з письмовими запитами. У зв'язку

з цим реалізація цього положення призведе до збільшення навантаження на виконавця, що в свою чергу призведе до збільшення строків виконання відповідних рішень суду. До того ж делегування виконавцю відповідного повноваження сприятиме корупції в органах державної виконавчої служби.

4. Щодо припинення процедур примусового виселення із житла та примусового стягнення житла, передбаченого абзацом сьомим пункту 3 розділу I проекту Закону

Крім зауважень, викладених у пунктах 1, 2, окремо звертаємо увагу, що реалізація положення, передбаченого абзацом сьомим пункту 3 розділу I проекту Закону, буде неможливою у зв'язку із термінологічною невідповідністю із Законом, оскільки в Законі не застосовуються такі поняття, як «процедура примусового виселення із житла», «процедура примусового стягнення житла». Натомість застосовуються поняття «виконавче провадження», «звернення стягнення на об'єкти нерухомого майна фізичної особи», «виконавча дія».

Крім того, Законом не передбачено підстав та порядку припинення виселення із житла та (або) звернення стягнення на об'єкти нерухомого майна боржника.

Окремо наголошуємо, що реалізація змін, запропонованих пунктом 3 розділу I проекту Закону, сприятиме невиконанню рішень судів щодо стягнення заборгованості за житлово-комунальні послуги, зловживанню боржниками своїми правами у виконавчому провадженні, збільшенню кількості скарг на дії (бездіяльність) виконавців, збільшенню кількості громадян, які необґрунтовано не оплачують житлово-комунальні послуги.

Враховуючи викладене, вважаємо за доцільне виключити пункт 3 розділу I проекту Закону.

Міністр юстиції України

Денис МАЛЮСЬКА

_____ 2020 року